

ב י א ל י ק ב י ו נ א

א.

ה. נ. ביאליק ז"ל בא בפעם הראשונה בסגנון אישי עם יהודי זוינה כשנת 1913, בימי כינוס הקונגרס הציוני האחר עשר. או נתכנסה, בידוע, על יד הקונגרס, והועידה השניה לשפה ולתרבות העברית" וביאליק נשא בה את הרצאתו הידועה על הכינוס שנדפסה אחר כך ב"השלח" ונכנסה לכל כתביו בשם "הספר העברי". הוא חלק אז על ד. פרויטמן, שחכע ספרות יפה בלבד ואינו ביאליק דרש לכנס את כל שנוצר עלידי סופרים יהודים בכל הלשונות מימי התנ"ך ועד ימינו בחוכן מנופה וחמציתי עברי שיהיה פרעי ופופולרי כאחד. בין שאר הסופרים שהיה אז גם אחד העם כמה ימים בווינה. ביאליק שהתאססן בסלון, נאצינאלי שברחוב מאבור ביקר אז כמה פעמים אצל שמואל קרויט ו.א. קמינקא. לא עברה שנה וביאליק סר שנית לווינה. והפעם בא לכאן על כרחו. הוא התרפא בפעילות הרפואה במארייני באד וקארלסבאד. וכשפרצה פתאום מלחמת העולם שיהיה לחזור דרך רוסניה לאודיסה, ואולם נעצר בדרך — בנתין מדינה אויבת והוא אל בית הנהלת המשטרה. הווינאית שבאלזובי פרומנדה (אשתו לא נעצרה והחאכסנה לפי שעה בסלון, נאצינולי) והיה עצור כאן כמה ימים. פנה מיד במכתבים אל ידידיו ומכרוו א. קאמינקא, מ. גרונאו אלדז וז' וכחשי תדלותם שוחרר וקיבל רשות לחזור מיד לרוסיה.

ב.

בסתיו שנת תרצ"ב, פנתה, ההסתדרות העברית באוסטריה בהזמנה אל ביאליק, שעשה את מסעיה החמולה שלו באירופה לטובת הספר העברי, שיפקוד בכיסורו גם את וינה. כתי פנה זו ניתנה מראש התתיבות הנונה לטובת המפעל. ובכל זאת לא נענה החילת ביאליק להזמנה זו מרוב עיפות מטלסוליה הדרך שארכו כמה חדשים. ורק לאחר הפצרות מרובות ולא חל משא ומתן מסויך נתכשרו סוף סוף יהודי ווינה, כי הסכים ביאליק לבוא אליהם בתורית סבת למשך תשעה ימים, וכאורחה של "ההסתדרות העברית". מיד נוסד ועד לקבלת פניו שהיתה בו משמנה ומסלחה של היהדות הווינאית ולתוכו נכנסו ראשי כל המפלגות הציוניות והבלתי ציוניות, ראשי המחבולקים, ראש הקהילה הווינאית המתבולל פיק ורבה הראשי, מלומדים וסופרים, אנשי שם וביניהם זיגמונד פרויד, פרנץ וורפל ואחרים. ועד זה אישר את החכנית של שבוע ביאליק, שעובדה על ידי ההסתדרות העברית ושלפיה היה ביאליק צריך לשאת אחד עשר נאומים באספות, בועידות ובחגיגות שונות. ביאליק הניע לווינה בשמונה בערב, ואם כי העלים הועד מאת יהודי ווינה את יום בואו, כדי למנוע מחתקהלות גדולה על יד בית הנתיבות (או-ההלו בריוני היסלך להשתולל לווינה) נחאספו בכל זאת בבית הנתיבות המערבי — מלבד חברי הועד לקבלת פני ביאליק — כמה מאות איש. הנהלת בית הנתיבות מסרה בשכיל סכס קבלת הפנים את אחד מאולמותיה הגדולים. הרב הראשי דוד פויכטוואנג קיבל את ביאליק בשם העדה הווינאית בנאום עברי נלהב, אימזה הופיעו גם עלמים במכונותיהם ועתונאים דיפורטרים ממרורים. ביאליק נסע להתאססן בבית סכס דלמינר, למחרת הופיעו ברוב עתוני ווינה מאמרי הערכה יפים על ביאליק ועל יצירתו וביניהם לא נעדר גם העתון האנטי-שמי הקאתנולי "די רייכטפוסט" (המשנה השכוער-נים היהודים הגרמניים שהופיעו בשבוע זה, הקרישו כמובן את רוב עמודיהם לכבוד האורת את נאום הראשון — על הספר העברי — נשא ביאליק בנשף החגיגי, שנערך לכבודו באולם המונצרטסהיז הגדול, האולם הגדול ביותר בווינה. כאלפים וחמש מאות איש, וביניהם גם נוצרים חשובים, באו אל הנשף הזה. נשיא ההסתדרות העברית דוד רוטבו לום פתח את הנשף בנאום ברכה עברי יפה ומקהלה בת ששים איש מ"אגודת חומרים היהודים" שרה בניצוחו של א. וולף ברוך הכא", משירו של ביאליק "על השחיטה" (התווים מאת וולף) ועוד. ביאליק ישב על הכיסה ורשם לו על הכנית הנשף את ראשי הפרקים של נאום, בכדי לחת אפשרות לכל הקהל להבין את דבריו, החלם לבקשו שישא את נאום באידיש. ביאליק התחיל את נאוםו במאמר חז"ל בכרכות דף בית; שנו רבותינו: הרואה אוכלוסי ישראל אומר: ברוד חכמה גדולה, שאין דעתם דומת זה לזה ואין פרצופיהם דומים זה לזה, ואחר עבר

לרוב על ערד הספר העברי. נאום היה שיר נהדר לספר וללשון העברית והביא את קהל השומעים לנלההתלהבות. סיום זה ואילך נאם ביאליק בכל ערב וערב באספה או בועידה אחרת ולפעמים נאם פעמים ביום. כך נאם בועידת "ידידי הספר העברי" שנתכנסה באולם המהנדסים והארטוכלים שברחוב אינבאך על ערד הספר, בועידת המורים והרננים, שנת כנסה באולם וויצו שברחוב הירדן, על שאלות חינוך, באספת הנוער היהודי שנתכנסה באולם הכוירישר הוף שברחוב חבור, באספת המורים שים הציונים שנתכנסה לכבודו ברחוב פראטר — כאן דיבר בעיקר על צבו פרץ חיות ועוררה אותו לכך תמונתו שהיתה תלויה שם — בפסיכה שערך לכבודו "קלוביהרצל" ברחוב אינבך, בטכסה שערכה לכבודו אגודת בני ברית" ברחוב אלור, באספת דוברי עברית, שנערכה לכבודו באולם התיאטרון היהודי שברחוב פרטר, בחגיגת קבלת הפנים שנערך לכבודו בשעת ביקור בנימנסיה היהודית שעל שם חיות, — כאן סיפר על הופעות משונות ברחוב היהודי באודיסה ששם היו פוגשים לפעמים בעל עגלה יהודי בפאות וזקן וישוב בעגלתו ודופק בסופו בשבת — בקבלת הפנים שנערכה לכבודו בשעת ביקור בבית המדרש לרבנים — כאן קיבל אותו בנאום עברי חס שמואל קרויט — ובבנקס הגדול שנערך לכבודו מטעם ההסתדרות העברית באולם החגיגי נ"י המלון קומינטטאל ובו השתתפו כשלוש

מאות איש משמנה ומסלחה של היהדות הווינאית. כאן נישאו לכבודו כעשרה נאומים — על ידי ראש הקהלה, הרב הראשי, ראשי המפלגות, ראש ההסתדרות העברית וכו' — ואולם מראש דאנו לכך שלא יסילו אימה יתירה באריכות דברים (מלבד אחד הנאומים שהאריך קצת ועליו אמר אחר כך ביאליק: כשראיתי שהוא מרחיב דבורו, נפלנו עלי אימה ופחד). ביאליק ענה בנאוםו שאינו כדאי לכל התשכחי חות שנקשרו לראשו והסב את לב הנואמים והמסוכים לסוסר עברי גדול אחד היושב בקרבת ווינה — הנונה היהת לנו שופסן — שראוי להקוס לו סכל האהבה וההערצה שהרי אילו כולם להראות כאן, אף הנהלת הקהילה הווינאית, ערכה לביאליק באולם הישיבות החגיגי שלה, קבלת פנים נהדרת. באו גם כל הפרנסים המחבוללים ונשיא הקהילה, א. פיק, נשא נאום נלהב לכבודו ופנה אליו כאל פנהינה הרוחני של כל היהדות העולמית. בכבוד מופלג ששום איש פושראל לא זכה לו עד אז בווינה, נתקבל ביאליק בהיכל התפילה הראשי שברחוב זיטנשטסן. הווסן לכאן מטעם הרבנות הראשית לתפילה ליל שבת. לכבוד האורח באו אז לתפילה — מקרה יוצא מן הכלל — כל פדנסי הקהילה ונבאי בית הכנסת, כולם הבושים בעזלינדורים הנכוהים המבתיקים. ההיכל היה מואר ביותר ובתוך כחלי בית האלוהים שרי תה רוח חג. בתום התפילה עלה הרב הראשי ד. פויכטוואנג על הבמה ונשא נאום

הערכה נלהב על אישיות האורת ועל יצירתו וסיים את נאוםו בדברים אלה: בכית ד', אין נוהנים לקום מפני בשר ודם ואולם דורש אני מכס לקום מיד מפני הנהגת אישיות נהדרת, שהנאונות העברית סכל הוודות, שתלמט זמתי בטאת בה. וכל קהל המתפללים קם מסוסו כה. אחר, ביאליק היה כנש מאד ופניו חורו. ביאליק ביקר בסוויאון היהודי שברחוב מאליץ ונתלהב סכל אשר ראה ולפני צאתו רשם בפנקס האורחים מעין דברים אלה: הצילו בעוד מועד את כל האוצר הזה והעבירונו לארץ ישראל. (כידוע שדרו הנאצים את כל הדברים היקרים שבבית נכאת זה והעבירונו לגרמניה ואת השאר שרפו כאש). אף על יום צאמל סווינה לא הודיעו ברבים, כדי למנוע מהקהלות אנשים בבית הנתיבות. ובכל זאת בא קהל גדול להפרד מסנו ובטנת הנתיבות. וכלל זאת בא קהל גדול להפרד הרבנות לוון מסוסמה, פרצו כולם בשירת "החזקנה ובעיני ביאליק נראו דמעות. השעת ימי שבתו של ביאליק בווינה, הכניסו לתוך בתי ישראל בווינה אורות חג סוחר, מריבות המפלגות סולקו — הכל נתונים היו לקסם אישיותו. אף המנהיגים המחבוללים התיחמו לאורו ולבם הלך שבו אחריו. להתעלות רוחנית כזו, שיהודי ווינה היו שרויים בה בימי בקורו של ביאליק בווינה, לא זכתה עוד עד אז היהדות הווינאית. (סוף יבוא)

מ. אונגנרפלד

